

Universitetsdirektørens kontor

Referanse

2024/2463-ELIHA

Dato

04.04.2024

Innspill fra HF-fakultetet til intern høring om forskningssystemet (systemmeldinga)

Det humanistiske fakultet takker for muligheten til å komme med innspill til UiBs høringssvar om forskningssystemet. Utkastet til høringssvar er blitt sendt til fakultetets grunnenheter for kommentar.

Innspill til områdene i høringsbrevet

Gjennomgripende teknologiskifte

Store teknologiske nyvinninger leder til hurtige endringer i samfunnet. Humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag (HUMSAM) er avgjørende for å få kunnskap om konsekvensene slik teknologi har for mennesker og fellesskapet, og dermed sikre en god omstilling.

Forskning på sosiale og etiske implikasjoner av teknologisk utvikling må inngå i Norges økte forskningsinnsats. Humanistisk forskning er særlig viktig for at ny teknologi skal lede til innovasjon i skoleverket og i offentlig sektor mer generelt.

Forskingssystemet må sikre at forskning på og med ny teknologi inkluderer temaer og metoder i bredden av HUMSAM-fagene. Ikke minst må dette reflekteres i konkurransearenaer for forskning på teknologi.

Fakultetet er positive til bedre samarbeid om forskningsinfrastruktur og særlig tung datainfrastruktur. HUMSAM-fag har et økende behov for datainfrastruktur i forskningen, og forskningssystemets løsninger for å finansiere infrastrukturer – både i etablerings- og driftsfasen – må i større grad anerkjenne disse behovene.

Vi står i en ny geopolitisk situasjon

At sikkerhetspolitiske hensyn endrer premissene for internasjonalt forskningssamarbeid, er uunngåelig. Likevel bør risikovurderingene ikke lede til unødvendige begrensninger på den frie forskningen. Humanistiske fagmiljøer har et særlig ansvar for forskning på språk, kultur, etikk og religion, også i land som Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med.

Forskning og undervisning i fagmiljøet som for eksempel arbeider med russisk språk, kultur og historie er allerede sterkt påvirket av utfordringene som følger av den nye geopolitiske situasjonen.

Generelt vil vi understreke behovet for god kartlegging av hvilke fagområder og teknologi som er særlig sensitive av sikkerhetspolitiske grunner, og et rammeverk som er forutsigbart,

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

men nyansert. Begrensninger på internasjonalt samarbeid bør så langt det er mulig ta hensyn til verdien av forskernes autonomi.

Kunnskap må tas raskere i bruk

Høringsbrevet understreker at kunnskap må tilgjengeliggjøres raskere og bredere i samfunnet. Dette er en viktig målsetning, men det er enda viktigere at tempoet i forskningsformidlingen ikke dikterer kvaliteten i forskningen. De store forskningsintensive universitetene har et hovedansvar for den langsiktige grunnforskningen. Denne forskningen er nødvendig for å opprettholde høy kvalitet, både gjennom teoretisk og metodologisk nyvinning, og gjennom forskerutdanning og forskningsbasert utdanning mer generelt. Forskningssystemet må sikre forutsigbare vilkår for nysgjerrighetsdrevne forskning som danner reservoaret av kunnskap samfunnet har når krisen inntreffer. Et forskningssystem som legger opp til at kunnskapsbehov kan svares ut etter krisen er et faktum, vil være svært sårbart.

Fakultetet vil særlig peke på at doktorgradsutdanningen er viktig forutsetning for at forskningsbasert kunnskap kan tas i bruk i samfunnet. Arbeidet med forskningssystemet bør vektlegge doktorgradskandidatens bidrag til forskning og deres rolle i å opprettholde et bærekraftig forskningssystem på sikt. Dette innebærer også at forskningssystemet bidrar til å oppfylle målsetningene i Strategi for forskerrekuttering og karriereutvikling.

Skoleverket er en annen viktig arena for å ta i bruk forskning. Humanistiske fag, gjennom sine lektorprogrammer og tradisjonelt sterke forbindelse til skolen, har en viktig funksjon i å sikre at forskningsbasert kunnskap kan tas hurtig i bruk i undervisningen. En effektiv overføring av forskningsresultater er avhengig av et forskningssystem som tilrettelegger for godt samarbeid mellom skoleverket og forskningsaktørene.

Oppdragsmarked i endring

Høringsbrevet peker på at en nedgang i oppdragsvirksomheten fra privat og offentlig sektor kan ramme forskningsmiljøer som er avhengig av ekstern finansiering. Forskningssystemet bør legge opp til at langsiktig grunnforskning nettopp ikke gjøres avhengig av ekstern finansiering. Samtidig bør det tilrettelegges for at forskning på blant annet språk, kultur og etikk mer effektivt kan bidra til innovasjon i det offentlige. For humanistiske fag er det derfor viktig at forskningssystemet motvirker et fall i oppdragsvirksomhet i offentlig sektor.

Vennlig hilsen

Ole Hjortland
prodekan

Kirsten Moen
seksjonsjef

Ingar Myking

Referanse

2024/2463-INMU

Dato

04.04.2024

Innspill fra Det juridiske fakultet til intern høring om forskningssystemet

Det juridiske fakultet takker for muligheten til å bidra til høringsinnspillet fra UiB til systemmeldingen.

Fakultetet er enig i at det er grunn til å etterlyse et mer langsiktig (forskning-)systemperspektiv der universitetenes rolle i samfunnet og i forskningssystemet blir tydelig adressert. Både utdanning og forskning er tidkrevende prosesser. Det er den ambisiøse, langsiktige kunnskapsutviklingen som må være kjerneoppdraget til universitetene. Arbeidet med systemmeldingen bør legges til grunn at (god) forskning og utdanning skjer med grunnlag i en sterk faglig-kritisk kultur tuftet på akademiske idealer og arbeidsmåter som er bygget opp over tid.

Det juridiske fakultet vil fremheve rettssystemet som en avgjørende infrastruktur for ethvert demokratisk samfunn. Vi styrer moderne samfunn gjennom nasjonal og internasjonal lovgivning, og staten setter sitt maktapparat inn for å håndheve denne lovgivingen. Da må også bruken av rettslige virkemidler være forskningsbasert.

Vår tids samfunnsutfordringer er preget av at rettslige virkemidler har en sentral funksjon. Klima- og energiomstillingen må skje gjennom teknologiske nyvinninger, men uten normer som binder aktørene, vil det være umulig å få til endring. Kunstig intelligens krever et rettslig rammeverk, som nødvendigvis må være internasjonalt.

Premissene for rettsvitenskapelig forskning er vesentlig endret som følge av internasjonalt reguleringsamarbeid. EØS-samarbeidet er det mest slående eksempelet, men også fremveksten av internasjonale menneskerettigheter. Samlet sett har dette ført til mindre handlingsrom for nasjonal lovgivning.

Rettsvitenskapen utforsker og analyserer vedtatte regler, og utvikler rettssystemet for å kunne møte framtidige utfordringer. Et kunnskapsbasert løsningsbilde avhenger av forskning på de rettslige strukturene og reguleringer både i fortid, nåtid og fremtid. En markant økning i etterspørsel etter rettsvitenskapelig forskning innen sentrale samfunnsområder vil etter vårt syn kreve en tydeligere posisjon for rettsvitenskapen i utdannings- og forskningssystemet.

Et forskningssystem for fremtiden er neppe tjent med at rettsvitenskap sorterer under samfunnsvitenskap i UHR-sektoren. Rettsvitenskapens avgjørende rolle for fremtidig kunnskapsutvikling (og -beredskap) bør uttrykkes gjennom disiplinær anerkjennelse i policydokumenter, programutvikling og i forståelsen av forskningssystemet.

Under følger fakultetets innspill til tre av områdene kunnskapsdepartementet vektlegger:

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

1. Vi står i et gjennomgripende digitalt teknologiskifte

Behovet for regulering av KI og andre muliggjørende teknologier i takt med økt bruk av KI i beslutninger og forvaltning i offentlig sektor vil kreve en markant utvidelse av kunnskapsbasen om konsekvenser av det digitale teknologiskiftet. For å møte dette behovet må rettsvitenskap få en tydeligere posisjon i forskningssystemet.

- Det vil ikke være mulig å realisere og implementere teknologisk innovasjon uten regelkunnskap på tvers av rettsområder som for eksempel forvaltningsrett, EU-/EØS-rett, formuerett, konkurranserett og immaterialrett. Særtrekk ved KI-teknologien skaper risiko for utilstrekkelig regulering sammenlignet med konvensjonell teknologi, noe som kan føre til brudd med grunnleggende rettsstatlige prinsipper og verdier. Utfordringen er felles for alle land, og EU har derfor nylig vedtatt ny reguleringspakke som skal bidra til at KI-produktene er like sikre som andre produkter på det europeiske markedet. Rettssystemet og offentlig forvaltning er samfunnskritisk infrastruktur som er klassifisert som høyriskosystemer for bruk av KI og krever særskilt oppmerksomhet fremover.
- Det vil være kritisk behov for forskning på samspillet mellom KI og nasjonal lovgivning som for eksempel personopplysningsloven og helselovene. GDPR opererer med uklare begreper og krav som «egne tiltak» for å kunne bruke helautomatiserte avgjørelser. Dette kan få særlig store konsekvenser for barn og deres personvern, som er ikke ivaretas etter dagens regelverk. Ansvar for behandling av personopplysninger ligger i dag hos den som bestemmer formålet med behandlingen og de hjelpemidler som benyttes. Etterspørselen etter jurister som kan inngå i tverrvitenskapelig samarbeid med teknologer forventes derfor å være økende.
- Bruk av digital teknologi har hatt en markant økning på tvers av nesten alle områder av privat og offentlig sektor og samfunnslivet. Digital innsamling, lagring og behandling er en naturlig del av saksbehandlingen i offentlig forvaltning. For å produsere effektive og økonomisk bærekraftige beslutningsprosesser i et stadig mer komplekst digitalt miljø søker statlige og offentlige organer i hele Europa å anvende kunstig intelligens systemer som en måte å håndtere voksende saksmengder på, både i offentlig forvaltning og domstoler. Denne utviklingen innebærer en rekke forskjellige utfordringer som må adresseres i forskningssystemet. Dypest sett handler det om hvordan kunstig intelligens kan implementeres som støtte for eller del av juridiske beslutninger uten å gå på bekostning av grunnleggende rettsstatlige verdier, prinsipper og rettigheter som er sentralt for vår statsordning. Hvordan allmenne forventninger om prosessuell rettssikkerhet, rasjonell og begrunnet rettsanvendelse og personvern skal kunne bevares i årene som kommer må settes på forskningsagendaen.
- Virkninger i Norge av EU-kommisjonens nylig vedtatte regulering om kunstig intelligens – AI Act – vil utvilsomt også kunne påvirke forskningssystemet i Europa. Det trengs følgelig også forskning om hvilken betydning AI Act vil kunne få for rammevilkårene for forskning.

2. Vi står i en ny geopolitisk situasjon

Over de siste 15 årene har det internasjonale samfunnet og relasjonene globalt utviklet seg mot å bli mer og mer regelbundet. Rettsvitenskap er et nødvendig redskap for å fortolke gjeldende regler og rammer for å forstå internasjonale relasjoner og utviklingstrekk. Politikktutviklingen er blitt mindre forutsigbar i Europa og rettsstaten er under press i en

rekke europeiske land. Dette innebærer at behovet for ivaretagelse av samfunnets juridiske beredskap på alle samfunnsområder vil øke.

- Den geopolitiske situasjonen fører til at rettsområder som bare et fåtalls fagpersoner har hatt kompetanse innen må styrkes, slik som krigens folkerett. Dessuten får vi nye områder slik som eksportkontrollregelverket. Dette er komplekst, både for de som skal utforme og håndheve regelverket og offentlige/private aktører som skal forholde seg til regelverket. Her er det stort behov for rettsvitenskapelig kompetanse.
- Lovgivning er det viktigste politiske virkemiddelet for å nå politiske målsettinger. Lovtolking og rettsanvendelse krever imidlertid innsikt i den juridiske metoden som gjelder for et bestemt regelverk, noe som lett overses når politisk målstyring blir det dominerende fokuset i byggingen av forskningssystemer. Spørsmålet om myndigheter og forvaltning nasjonalt og internasjonalt forvalter lovgivning og andre styringsverktøy på en forsvarlig måte står sentralt i situasjoner preget av økende mistillit mellom borgere og myndigheter.
- Av nasjonale beredskapshensyn vil det være viktig å utvikle kunnskap for uforutsette hendelser (pandemi, konflikt, økonomisk ustabilitet og katastrofer). Grunnleggende rettsvitenskapelig forskning vil bidra til samfunnets evne til å håndtere samfunnsutfordringer på en effektiv og målrettet måte, og med opprettholdelse av rettsstatlige og menneskerettslige aspekter. Eksempel på dette er forskning på nye måter å drive konflikt på og behovet for videreutvikling av regelverket for håndtering av konflikt, for eksempel i lys av teknologisk utvikling.
- Videre er det en rekke grunnleggende rettslige utfordringer ved globaliseringen av relevans for arbeidet med forskningssystemet. Hvordan skal en minske gapet mellom globale og grenseløse markeder, menneskelige nettverk og digitale nettverk, og de rettslige systemene som i hovedsak fremdeles er nasjonale? Vi ser i dag utvikling av nye former for internasjonal rett, fra mellomstatlig rett til «multilevel governance» basert på traktater som harmoniserer statenes interne rett, for eksempel på miljøområdet, menneskerettigheter m.m. Utvikling av «soft law» i form av bransjestandarder og involvering av næringsorganisasjoner i regelutvikling i FN-regi er et annet utviklingstrekk. Forskning både på innholdet og virkningene av de prosessene som foregår, og hvordan norsk rett kan og bør tilpasses den internasjonale utviklingen bør være på agendaen framover.

4. Behovet for tverrsektoriell samordning

Det juridiske fakultet vil peke på at virkemidler for å fremme tverrfaglige og sektorovergrepene forsknings- og innovasjonsprosesser må kombineres med gode rammer for å drive forskning på tvers av institusjoner og sektorer. Forenkling av administrative rutiner i idé- og driftsfasen er viktig for økt forskningsinnsats på tvers.

- I evalueringen av rettsvitenskapelig forskning (JUREVAL) i 2021 ble effekten av den rettsvitenskapelige forskningen for samfunnet oppfattet som ekstraordinær. Med bred aktivitet i ledelse av utvalg og komiteer og som eksperter i tverrfaglige og tverrsektorielle prosjekter bidrar jurister til oppfyllelse av samfunnsoppdraget på tvers av rettsområder og samfunnssektorer. Den tverrsektorielle samordningen er i stor grad integrert i måten jurister forsker og arbeider på.
- Til forskjell fra både naturvitenskapelig og samfunnsvitenskapelig forskning, kan rettsvitenskapelig kunnskap ofte brukes nokså direkte inn i styring og har slik et maktaspekt det er viktig å være bevisst i alle faser av forskningen. Rettsvitenskapen er

i sin kjerne en normativ vitenskap. For å opprettholde et levende offentlig ordskifte er det avgjørende at forskningssystemet legger til rette for at det finner sted argumentasjonsdrevet forskning ved uavhengige forskningsinstitusjoner.

Vennlig hilsen

Karl Harald Søvig
dekan

Ingrid Birce Müftüoglu
seniorrådgiver

Universitetet i Bergen

Referanse

2024/2463-THR

Dato

05.04.2024

Innspill fra Fakultet for kunst, musikk og design til intern høring om forskningssystemet

Fakultet for kunst, musikk og design ønsker å spille inn følgende innspill til Forskningssystemmeldingen:

- Gode og likeverdige rammevilkår og for kunstnerisk utviklingsarbeid er nødvendig for å sikre at vitengrunnlaget for de utøvende og skapende kunstfagene (visuell kunst, utøvende og skapende musikk, design, arkitektur og landskapsarkitektur, film og scenekunst) kan videreutvikles.
- KMD mener derfor det er svært uheldig at kunstfagene ikke er omtalt i forskningssystemmeldingen og heller ikke i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.
- Videre er det et virksomhetskritisk problem at kunstfagene ikke er inkludert i forskningsrådets mandat eller omfattet av andre nasjonale ordninger, nå som Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid i HKdir er faset ut.
- Kunstnerisk utviklingsarbeid (artistic research) er nå bedre integrert og mer synlig i det europeiske forskningssystemet sammenlignet med det norske.

Vennlig hilsen

Frode Thorsen
dekan

Eli Høie
Fungerende fakultetsdirektør

Thomas De Ridder
seniorrådgiver

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Universitetsdirektørens kontor

Referanse

2024/2463-TOHO

Dato

05.04.2024

Innspill fra Det medisinske fakultet til intern høring om forskningssystemet (systemmeldinga)

Det medisinske fakultet takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med *Systemmeldinga*. Før vi kommenterer på de fem områdene som statsråden spesielt ber om innspill på, benytter vi denne muligheten til også å komme med et mer overordnet innspill som handler om hvordan norske institusjoner sammen med nasjonale komiteer og utvalg på best måte kan ivareta de etiske aspektene i forskningsvirksomheten.

Forskningens troverdighet bygger på forskernes etiske normer, og institusjonenes systemer for opplæring i forskningsetikk, samt etterfølgelse av mulige brudd på etiske normer. I Norge er vi heldige fordi befolkningen generelt har stor tillit til forskning, og bidrar gjerne inn i forskning. Dette er særlig avgjørende innen medisinsk forskning hvor det er nødvendig at pasienter og pårørende ønsker å delta i studier.

I statsrådets brev i denne delen av *Systemmeldinga* skriver han i innledningen:

Derfor er eit overordna spørsmål for systemmeldinga korleis vi kan rigge forskningssystemet slik at vi kan jobbe enda betre saman på tvers av sektorar, og vi må tydeleggjere roller og ansvar.

Den rivende teknologiske utviklingen de siste årene har gjort det lettere å «jukse» i forskning, men også lettere å avsløre «jukserne». Arbeidet med forskningsetikk er komplekst i dag, og kan forventes å bli mer krevende framover. Det medisinske fakultet mener derfor at det i forbindelse med *Systemmeldinga* også er grunn til å se samlet på hvorledes ansvar og myndighet for forskningsetikk plasseres, og om lovverket og organiseringen av nemder og utvalg som skal ivareta at forskningen følger vedtatte etiske normer er organisert på en hensiktsmessig måte i Norge. Et godt rigget forskningssystem bygger på gode systemer som ivaretar etikken i forskningens alle ledd.

Innspill på de fem spørsmålene som stilles av statsråden

Systemmeldingen bør rigge forskningssystemet slik at vi kan jobbe enda bedre sammen på tvers av disipliner og sektorer, nasjonalt og globalt, og med aktiv systematisk evaluering av hvorvidt forskningsprioriteringer og strategier ivaretar interessene til hele samfunnet.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det medisinske fakultet
Telefon 55582086
post.med@uib.no

Postadresse
Postboks 7804
5020 BERGEN

Besøksadresse
Amauer Hansens hus,
Haukelandsveien 28
Bergen

Saksbehandler
Tone Friis Hordvik
55588689

Det er spesielt viktig at regjeringen avklarer på en tydelig måte universitetenes roller, ansvar og samarbeidsformer i det norske forskningssystemet, både langsiktig og under akutte kriser, slik at den kan best mulig bidra til å løse samfunnsutfordringene.

1. Vi står i eit gjennomgripande digitalt teknologiskifte

For at Norge skal være konkurransedyktig og bidra til nyskapende forskning er vi avhengige av at forskningsinfrastruktur, datalagringskapasitet og beregningskapasitet prioriteres i årene fremover. Norge har bygget opp unike databaser av helsedata og befolkningsdata. Det er avgjørende med videre utvikling av datainfrastruktur for at disse skal utnyttes best mulig for forskning og fremtidens helsetjenester. Tilgjengeliggjøring, og gode muligheter for deling og analyser av helsedata i Norge er viktig for at vi kan utvikle egen forskning og sitte i førersetet i store internasjonale forskningsprosjekt, og ikke bare være en leverandør av data til samarbeidspartnere. For at vi skal kunne utvikle egen forskning og samarbeide internasjonalt er det også avgjørende at Norge prioriterer aktiv deltagelse i europeiske initiativ for deling og tilgjengeliggjøring av helsedata. Datainfrastrukturene som utvikles og etableres må også gjenspeile kompleksiteten og behovet for interdisiplinaritet i kobling av data (for eksempel, medisinske data mot sosiohumanistiske datakilder).

Vi er enige med statsråden at det må utredes hvordan store datainfrastrukturer skal utvikles og finansieres videre. Forskningsrådets infrastruktur-program er svært viktig for utvikling av forskningen i Norge, men Det medisinske fakultet mener at finansiering av de store datainfrastrukturene må løftes ut av det ordinære utlysningen. De største datainfrastrukturene må sikres langsiktig forutsigbar finansiering fra andre kilder slik at de kan utvikles uavhengig av faglige særinteresser og dermed brukes på tvers av institusjoner og fagområder. Slik finansiering gjennom andre kilder vil også gjøre Forskningsrådets infrastrukturprogram mer hensiktsmessig ved at kriteriene for utlysningen blir tydeligere, og fordi det nasjonale veikartet vil være mer prioriterende og forutsigbart; rett og slett fungere bedre som et veikart for kommende år.

Det er avgjørende at miljøene som er sterke på KI, samarbeider med andre disipliner som har kunnskap om utfordringene KI skal jobbe med, og dette i et bredt perspektiv. Et godt eksempel ved UiB er Pandemisenteret ved Det medisinske fakultet sitt samarbeid med Det matematisk Naturvitenskapelige fakultet for modellering, og samtidig med det juridiske fakultetet for kartlegging av de juridiske aspektene av slike modeller. Videre samarbeider senteret med psykologisk og humanistisk fakultet og for å forstå hvordan modellering av pandemier og andre kriser best kan treffe samfunnsbehov i nåtid. For at slike prosjekter skal kunne realiseres trenger vi færre administrative barrierer mellom institusjoner og enheter innad i institusjonene.

2. Vi står i ein ny geopolitisk situasjon

Måltrettet og nyskapende forskning innen medisin og helse er avgjørende for norsk beredskap i den geopolitiske situasjonen vi lever i. Slik forskning er også viktig for Norges deltagelse i internasjonale konflikter og den globale beredskapen. Dette gjelder særlig mange medisinske disipliner som f.eks. beredskapsmedisin og samfunnsmedisin, og infeksjonsmedisin. I tillegg vil det bli viktig med god kompetanse og beredskap i global helse, både når det gjelder forståelse for infrastruktur, myndigheter, kultur og behandlingsmuligheter i land i krise. Medisinsk kompetanse spesielt rettet mot migranter er også viktig. De medisinske fakultetene i Norge har samlet svært høy kompetanse på

disse områdene. Det er avgjørende at denne kompetansen ikke bare opprettholdes, men også videreutvikles i årene som kommer.

Vi lever i en verden preget av multi- og polikriser som ikke kan løses i siloer: Migrasjon, matkrise, energikrise, klimaendringer og konflikter henger sammen og forsterker hverandre. I tillegg til usikkerhetsmomenter skissert i brevet, er det avgjørende å utvikle en tydelig visjon om kunnskapsberedskap som inkluderer infrastruktur og tydelig rollefordeling innenfor akademiet og mellom academia og andre aktører; disse inkluderer direktorater og departementer på tvers av områder og sektorer, og også samarbeid med media og det sivile samfunnet.

3. Kunnskap må takast raskare i bruk

I tråd med *Nasjonal handlingsplan for kliniske studier (2021-2025)*, mener vi at økt satsing på kliniske studier er avgjørende for at forskning og kunnskapsbasert praksis og skal føre til bedre og tryggere pasientbehandling. Det er et klart uttalt politisk mål at flere pasienter involveres i medisinsk forskning, studier og utprøvinger, men dette krever at det kanaliseres ressurser til dette. I denne sammenhengen er det også viktig å ivareta forskerinitierte kliniske studier for å unngå at norsk medisinsk forskning blir en leverandør av data til større internasjonale miljøer eller legemiddelindustri. Norge må selv sitte i førersetet i kliniske studier som berører norske pasienter slik at pasientene møter kompetanse og forståelse av viktigheten av denne type studier. I de regionale helseforetakene er også kliniske studier en god måte å involvere mindre helseforetak i forskningsaktivitet. På samme måte må det rettes oppmerksomhet til implementeringsforskning i samarbeid med UH-sektoren og for eksempel primærhelsetjenesten.

Forskning som starter i reelle behov slik som brukere – i en bredt forstand – ser dem, blir raskere brukt. Reell og representativ brukermedvirkning for å igangsette samfunnsrelevant forskning må dermed styrkes ved å tilrettelegge for jevn kommunikasjon og kompetanseøkning i samarbeidsformer mellom aktørene: det sivile samfunnet (inkludert alle aldersgrupper, innvandrere og andre minoriteter), lokale og nasjonale offentlige etater og media. Dette må anerkjennes som et grunnlag for mer relevant forskning og raskere bruk av forskningsresultatene.

Samfunnsbehovet for rask implementering av forskning, oppleves ofte som en reell motsetning for enkeltforskerens syn på kvalitet i forskning og den profesjonelle karrieren. I denne sammenhengen er det viktig å anerkjenne den langsiktige eksperimentelle forskningen, som basalmedisinsk og translasjonell forskning. Denne type forskning har vært avgjørende for utvikling av de fleste store medikamentene som brukes i dag for de store sykdomsgruppene, og dagens grunnleggende medisinske forskning legger grunnlaget for fremtidens innovasjon og pasientbehandling.

4. Oppdragsmarknaden er i endring

Hele samfunnet må være en del av forskningsøkosystemet. I denne forbindelse er det viktig med transparens, bærekraftige prosjekter og tydelige prioriteringskriterier når det gjelder temaer som blir forsket på og håndtering av etiske utfordringer. Innen helse er eksempler på slike utfordringer i hvilken grad oppdragsforskning styrker eller bekjemper ulikheter i helse, eller om prosjektene vil øke overdiagnostisering og overbehandling.

I Norge er det lite legemiddelindustri og bioteknologisk industri. Dette er en utfordring når medisinske miljøer i Norge skal utvikle søknader til Forskningsrådets SFI-utlysning (Senter for

forskningsdrevet innovasjon) siden disse søknadene krever tett samarbeid med norsk industri. Et konkret forslag for å bedre grunnlaget for mer innovasjon og etablering av selskaper fra medisinske fagmiljøer vil være å tilpasse kravene for næringslivssamarbeid til norske forhold i ulike fagområdene. På denne måten vil man på sikt oppnå etablering av nye selskaper, og dermed mer oppdragsforskning.

5. Behovet for tverrsektoriell samordning aukar

Vi er enige med statsråden om at det er viktig å tilrettelegge for tverrsektorielt samarbeid. Ved de medisinske fakultetene opplever vi stort sett godt samarbeid med helseforetakene, men konkurranse om samme resurser krever god dialog, gode avtaler og gjensidig anerkjennelse. Vi vil gjerne peke på Veilederen for sektoransvaret i forskning som det også er lenket til i dokumentet fra statsråden. Veilederen er tydelig på at alle sektorer også har et ansvar for finansiering av grunnforskning. Vi ser gjerne at KD minner de andre sektorene om dette.

Vennlig hilsen

Marit Bakke
prodekan

Universitetsdirektørens kontor

Referanse

2024/2463-KANO

Dato

03.04.2024

Innspill fra MN - fakultetet til høring om forskningssystemet (systemmeldinga)

MN-fakultetet takker for muligheten til å spille inn til høring om forskningssystemet. Dokumentet er utarbeidet etter innspill fra fakultetets instituttledergruppe.

Forskning og utdanning av høy kvalitet, som er tilgjengelig for de som har bruk for den, er et sentralt mål i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 – 2032¹. Langsiktig og grunnleggende kunnskapsutvikling er grunnmuren som omstillingsevne og evne til å møte samfunnsutfordringer og kriser, bygger på.

Norge er en aktiv deltaker i det internasjonale forskningsfellesskapet. Vår evne og vilje til samarbeid internasjonalt er en styrke i møte med de store globale utfordringene. Det gir oss også tilgang til ressurser og kompetanse som er viktig for vår nasjonale samfunnsutvikling.

1. Vi står i et gjennomgripende digitalt teknologiskifte

Finansiering av nasjonal forskningsinfrastruktur, herunder datainfrastruktur, har i stor grad vært håndtert gjennom Forskningsrådets INFRASTRUKTUR-ordning. Vi mener noen typer forskningsinfrastrukturer, utviklet over tid gjennom den konkurranseutsatte finansieringen, dekker et nasjonalt og internasjonalt behov som er av mer permanent karakter. Dette er infrastrukturer som bidrar inn mot forskning, forvaltning og næringsliv, og som er viktig i samhandlingen mellom sektorene og i internasjonalt samarbeid. Eksempler på sentrale anvendelsesområder for Norge er ressursbruk, ressursforvaltning, forutsigbarhet (bl.a. knyttet til beredskap, geofarer, klimaendringer, biodiversitet og helse). Finansiering av disse infrastrukturene mener vi må skje gjennom mer forutsigbare mekanismer (som statsbudsjettet), slik at man reduserer usikkerheten for selve infrastrukturen, og for forskningen som er avhengig av tilgang på infrastrukturen.

¹ [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 - 2032](#)

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

- Noen forskningsinfrastrukturer (inkl. noen datainfrastrukturer) har nådd et modenhetsnivå og en posisjon som tjeneste- og kompetanseressurs for en bredde av fagfelt, og en bredde av andre store initiativ og infrastrukturer, som gjør at det ikke lenger er hensiktsmessig å finansiere dem via INFRASTRUKTUR-ordningen. For å opprettholde nasjonal konkurransekraft innen forskning og innovasjon, og å unngå «sementering» i selve INFRASTRUKTUR-ordningen, bør det etableres en mer permanent og forutsigbar finansiering for disse infrastrukturene.
- Kunstig intelligens vil ha en sentral rolle i bredden av våre fagområder og i utvikling og bruk av forskningsinfrastruktur. Det vil derfor være behov for støtte til grunnforskning på AI teknologi, i tillegg til utvikling av anvendelser/innovasjon på tvers av sektorer. En styrking av KI forskning og utvikling gjennom god samordning mellom departementene, kan for eksempel skje ved å støtte prosjekt som bruker KI opp mot de store samfunnsutfordringene og for næringsutvikling.
- Vi bør øke samarbeidet internasjonalt innen datainfrastruktur, f.eks. gjennom «Europe's Digital Decade» og relevante ESFRI-infrastrukturer.
- Samarbeidsprosjekt mellom forskning, forvaltning og industri kan bidra til bedre digitale løsninger og til å gi næringslivet kompetitive fordeler.
- Det bør legges til rette for mer privat-offentlig infrastrukturesatsing f.eks. på regneressurser, store språkmodeller, opplæring og støttefunksjoner.

2. Vi står i en ny geopolitisk situasjon

Dette er et krevende område hvor behovet for tiltak og kontroll må balanseres opp mot forskningsmiljøenes behov/ønske om å kunne samarbeide internasjonalt. Nasjonale retningslinjer og føringer på området må følges opp gjennom god dialog med institusjonene. Det oppleves krevende å gjøre vurderinger ut fra komplisert regelverk og signaler delvis i konflikt med hverandre. Samtidig må vurderinger av faglig aktivitet skje fagnært, i god dialog med fagmiljøene. Tilgang til kompetanse og veiledningsressurser er viktig for å gjøre gode vurderinger lokalt.

- Begrepet «så åpen som mulig, så lukket som nødvendig» brukes stadig oftere i sammenheng med ansvarlig internasjonalt samarbeid. Det er viktig at vi nasjonalt evner å ivareta behovet for åpne internasjonale forskningssamarbeid, og ikke skaper unødige hindre (byråkratiske eller faglige) innen områder som ikke vurderes som skjermingsverdige/graderte.
- Den naturvitenskapelige forskningen er ikke lenger å anse som en «nøytral» aktivitet. Bevissthet rundt samarbeidsrelasjoner og hvilke faglige «verdier» man sitter med som forsker, er viktig i dagens geopolitiske klima. Samtidig må vi som institusjoner og som nasjon også tenke langsiktig rundt hva som skal være nivå av forskningssamarbeid med land som er viktige kunnskapsnasjoner, men som vi i dag ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med.
- Vi bør styrke og utvikle den nordiske og europeiske dialogen om de sikkerhetsmessige utfordringene innen forskning og innovasjon. Utfordringene og dilemmaene rundt internasjonalt forskningssamarbeid er i stor grad felles i Europa, og det vil være en styrke å møte disse sammen.

3. Kunnskap må tas raskere i bruk

Kunnskaps- og kompetansebasen i det norske samfunnet er selve grunnlaget for vår evne til å møte raske endringer og nye samfunnsbehov. Forskningssystemets primæroppgave må være å bidra til gode rammer for kunnskapsutvikling gjennom forskning og innovasjon. Innen flere av de store samfunnsutfordringene f.eks. knyttet til klimaendring og tap av naturmangfold, finnes det gode kunnskapsgrunnlag, men det er likevel krevende å få til samfunnsendringer. Vi mener utfordringen med å implementere forskningsbaserte løsninger og endringer i samfunnet må møtes bredt, hvor forskningssystemet bidrar til nødvendig tilgang til kunnskap og kompetanse, og til dialog om kunnskapsgrunnlaget for beslutninger.

- Etableringen av målrettede nasjonale samfunnsoppdrag² med mål om å oppnå mer praktisk bruk av kunnskapen er spennende, og vi håper det vil gjennomføres en evaluering av satsningen. I tillegg til de målrettede samfunnsoppdragene definert i langtidsplan for forskning og høyere utdanning, har vi også andre store initiativ, hvor det er gjort erfaringer som kan være nyttige for fremtidige målrettede samfunnsoppdrag. Gjennom koordinert innsats nasjonalt har Arven etter Nansen³ og GoNorth⁴ samlet sterke kompetansemiljø fra forskning og forvaltning, til koordinert og faglig bred innsats, muliggjort bl.a. gjennom tilgang til forskingsfartøy og avansert forskningsinfrastruktur. En del av resultatene i Arven etter Nansen brukes nå bl.a. i ulike tjenester, bl.a. innen vær-, hav – og isvarsling i polare strøk.
- Tilgang til forskningsfartøy er avgjørende for en rekke av våre fagfelt, og for Norge sin sterke internasjonale rolle innen feltbasert marin og polar forskning. Det er også av geopolitisk betydning å ha forskningsaktiv tilstedeværelse i Nordområdene. Det er viktig at de institusjonene nasjonalt som har omfattende toktaktivitet, har tilgang til forskingsfartøy på like vilkår.
- Målrettede samfunnsoppdrag som en varig innretning i forskningssystemet krever en vurdering av hva ulike aktører kan bidra med, og tidshorizonten i oppdragene. Som universitet vil de forskningsbaserte utdanningene våre, og derigjennom kandidatproduksjon til samfunnet, være et viktig bidrag til de langsiktige samfunnsoppdragene.
- For å følge den raske kunnskapsutviklingen som skjer innen ulike fagfelt, er det behov for at direktoratene og andre offentlige/statlige organ har en systematisk og operasjonelt god måte å dra nytte av relevant kompetanse på. Kunne NOUene brukes enda bedre til innhenting av solide kunnskapsgrunnlag?
- Når teknologiutviklingen åpner nye og gjennomgripende muligheter (som KI), må vi være i stand til å møte disse gjennom kunnskapsbaserte løsninger. Da Norge ble en oljenasjon var bl.a. de grunnleggende geofagmiljøene avgjørende for at næringen fikk tilgang til nødvendig kompetanse, en kompetanse som i dag er viktig for utviklingen av havvind. Som beskrevet i høringsbrevet treffer samfunnsutfordringene mange sektorer på samme tid. Det krever at forskningsmiljø, offentlig sektor og næringsliv sammen klarer å identifisere kunnskaps- og kompetansebehovene. Forskningssystemet må ha mekanismer som gjør oss i stand til

² [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 - 2032](#)

³ <https://arvenetternansen.com/>

⁴ <https://www.sintef.no/projectweb/gonorth/>

parallelt med en raskere anvendelse av kunnskapen, også fortsetter å utvikle og styrke den grunnleggende faglige kunnskapsbasen, slik at vi er i stand til å møte endrede samfunnsbehov med kortere og lengre horisont, dvs. sikre en kunnskapsberedskap for framtidige behov.

4. Oppdragsmarkedet er i endring

Selv om oppdragsprosjekter bidrar til å etablere samarbeid om forskning (bidragsprosjekter), etableres også prosjektsamarbeid med næringslivet gjennom dialog om felles faglige problemstillinger (f.eks. i KSP-prosjekter og sentre som SFI og FME), gjennom utdanning/praksis, og i samarbeid om å utdanne ph. d.-kandidater. Samarbeidsprosjekter utgjør den klart største og viktigste aktiviteten vi har sammen med næringslivet. Forsknings samarbeid med næringsliv og offentlig sektor gir særlig gode synergier når alle parter investerer i samarbeidet.

- Regjeringen trapper opp ambisjonene på vegne av næringslivet samtidig som det signaliseres at dette for universiteter og andre må komme som en delvis erstatning for strammere offentlige budsjett. Dette er sannsynligvis et mer krevende utgangspunkt for samarbeid enn om man inviterte til felles løft. Det er i universitetene og andre forskningsinstitusjoner det faglige tyngdepunktet må ligge. Det ligger til universitetenes samfunnsoppdrag å drive forskning av høy vitenskapelig kvalitet og gi forskningsbasert utdanning. Disse samfunnsoppdragene står også sentralt i samarbeidet med næringslivet. I samarbeid om forskning (og utdanning) er perspektivene og kompetansen de ulike sektorene bidrar inn med, det som gir merverdi.
- Målrettede samfunnsoppdrag kan være en mekanisme for å øke deltakelsen fra næringsliv og offentlig sektor i forsknings samarbeid.

5. Behovet for tverrsektoriell samordning øker

For å opprettholde konkurransekraft innen forskning og innovasjon, vil det være behov for økt tverrsektorielt samarbeid. Det setter krav til næringslivets vilje og evne til å delta i forsknings- og utviklingsprosjekter, men også til forskningssystemet, som må bidra til rammer som balanserer hvordan ulike kunnskapsbehov skal møtes (på kort og lang sikt).

- For å lykkes med å aktivere større deler av næringslivet må man finne mekanismer for å løfte de små og mellomstore bedriftene (SMB) som ikke selv har kapasitet/ressurser til samarbeid om forskning og utviklingsprosjekter.
- Finansiering av forskning fra stiftelser og organisasjoner er et positivt bidrag til det nasjonale forskningslandskapet.
- I et forskningslandskap der de økonomiske rammene krever tydeligere prioritering, vil bevissthet rundt arbeidsdeling bli stadig viktigere. Hvilken kompetanse og kunnskap er det viktig å opprettholde og videreutvikle for oss nasjonalt og hvordan arbeider vi best for å møte dette behovet. Tydeligere arbeidsdeling mellom sektorer, mellom UH-sektor og instituttsektor, og innad i UH-sektoren bør vurderes.

Andre utviklingstrekk og endringer som er relevante for forskningssystemet

- Internasjonale forskningssamarbeid er avgjørende for utvikling av våre fagfelt. Samtidig må vi også ha med oss de nasjonale kunnskapsbehovene. Det er i Norge vi må utvikle gode KI - språkmodeller for norsk språk, og det vil være norske fagmiljø som særlig tar ansvar for å utvikle kunnskap om norsk klima, naturmangfold, og marine ressurser.
- Forskningssystemet må også bidra til god arbeidsdeling internasjonalt. Vi deltar i en rekke store internasjonale initiativer der vi nasjonalt tar ansvar for særlige områder på vegne av det internasjonale fellesskapet. Det gjelder bl.a. i europeiske forskingsinfrastrukturer.
- Teknologit utviklingen innen forskningsinfrastruktur inkl. utviklingen av anvendelsesområder, bygger på solide grunnforskingsmiljø og bidrar til å løfte vår konkurransevne på tvers av sektorer. Noen forskningsinfrastrukturer utover digitale infrastrukturer omtalt ovenfor, har over tid fått en mer permanent rolle i forskningslandskapet, og bør finansieres gjennom andre mekanismer i dag (f.eks. over statsbudsjettet).
- Med flere parallelle prosesser i sektoren (inkl. arbeidet med forskningssystemet) er det viktig å arbeide for en best mulig utnyttelse av relevant informasjon på tvers av prosesser. De pågående fagevalueringene innen naturvitenskap, teknologi og helse er relevant i den sammenheng.
- Forskningssystemmeldingen bør vise at forskningssystemet henger sammen med utdanningssystemet. Det er gjennom utdanning vi rekrutterer til forskning, og utdanningen skal være basert på oppdatert forskning.

Vennlig hilsen

Gunn Mangerud
dekan

Kari Nordvik
seniorrådgiver

Universitetet i Bergen

Referanse

2024/2463-ANAA

Dato

05.04.2024

Innspill fra Det psykologiske fakultet til høring om forskningssystemet

Vi viser til brev av 21. februar 2024, der vi bes om å komme med innspill til arbeidet med systemmeldingen. Vi har følgende kommentarer til utkastet.

Regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 – 2032 dekker mange relevante aspekter og fagområder som også er av sentral betydning for Det psykologiske fakultet, som er et breddefakultet som rommer de tradisjonsrike disiplinene psykologi og pedagogikk, samt fagområder som barnevern, logopedi, helsefremmende arbeid og global utvikling. Utkastet peker på en rekke faglige temaer med direkte relevans for Det psykologiske fakultet, som psykisk helse, hjernelidelse, nevrovitenskap, livsvitenskap, helseforskning, persontilpasset behandling, helseregistre, barnevern, pedagogikk, krisehåndtering, pandemihåndtering, kunstig intelligens eller tungregning. Som generell kommentar ønsker vi likevel å påpeke at det kunne sies tydeligere at dette nettopp berører psykologiske og pedagogiske fag- og forskningsområder.

1. Vi står i et gjennomgripende digitalt teknologiskifte

Det digitale teknologiskiftet er et sentralt forsknings- og satsningsområde for Det psykologiske fakultet.

- Kunstig intelligens er i ferd med å bli sentralt i samtlige fag- og forskningsområder ved Det psykologiske fakultet. Det er et sentralt forskningsområde hvordan kunstig intelligens påvirker våre beslutninger, holdninger, og analyse av situasjoner, hvilket inngår i gjenstandsområdet for fakultetets fagområder. Vi vil også peke på at det er viktig å utvikle skjermete systemer som tillater bearbeiding også av sensitiv informasjon, jf. at fakultetet rommer Psykologisk universitetspoliklinikk med 4-5000 konsultasjoner årlig, konsultasjoner som er underlagt strengt lovverk.
- Digitaliseringen av psykologiske og logopediske hjelpetjenester er viktige temaer som er eller kommer til å være viktige støtteteknikker innen utredning, behandling og oppfølging av de forskjelligst pasient- og målgruppene.
- Tungberegning og kombinasjon av mange komplekse data, som hjernedata og helsedata, men også kombinasjon av omfangsrrike data fra longitudinelle studier vil kreve tilgang til ny forskningsinfrastruktur til tungberegning av sensitive data.
- Digitalisering i undervisning på alle nivåer genererer nye muligheter, men også utfordringer i formidling av innhold. Det er åpenbart at det trengs psykologisk,

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

pedagogisk og utdanningsvitenskapelig forskning om nye lærings- og undervisningskonsepter som vokser frem som følge av digitaliseringen. Dette krever bred, langsiktig og pålitelig finansering som tar hensyn til sentrale forsknings- og temaområder ved Det psykologiske fakultet.

2. Vi står i en ny geopolitisk situasjon

- Det nåværende geopolitiske situasjonen viser også det store behovet til beredskap og krisehåndtering. Her bør også de psykologiske - spesielt krisepsykologisk – forskning, men også forskning om beredskap og samhandling på tvers av tjenester og organisasjoner, styrkes.
- Covid 19 -pandemien har vist at vi lever i et globalt samfunn og har understreket betydningen av helse for samfunnet, samt viktigheten av forskning og innovasjon for å takle helsekriser. Håndtering av fremtidige globale kriser krever samarbeid på tvers av fagfelt som humanmedisin, psykologi, miljøvitenskap og samfunnsvitenskap for å forebygge, oppdage og håndtere sykdomsutbrudd og andre helseutfordringer på en helhetlig måte.
- Flere faktorer som sosial ulikhet, demografiske endringer, og sykdomsbyrde, krever kunnskapsbaserte tiltak for å sikre en bærekraftig helseutvikling, både i Norge, men også i et globalt perspektiv. Disse temaene er gjenstand for flere forskningsprosjekter ved Det psykologiske fakultet, som gjennom sine brede og internasjonale nettverk kan nå flere målgrupper i verden. Men, dette trenger også rettsikkerhet og retningslinjer (f.eks. klare definisjoner om hva faller under eksportkontroll).
- I en situasjon der store forskningstematikker fremstår som kontroversielle i dagens geopolitiske situasjon (kjønn, seksuell orientering, barnevernstjenester), er det viktig å understreke universitetenes faglige autonomi.

3. Kunnskap må tas i bruk raskere

- Utvikling av nye (digitale) tjenester er et område hvor kunnskap og nye utviklinger rask bør komme målgruppene til gode. Dette krever bedre tilgang til forsknings- og digitalinfrastruktur til bearbeiding av sensitive data.
- Den aktuelle nevrovitenskapelige og kliniske forskningen samt innfasingen av kunstig intelligens i alle forsknings- og temaområder ved Det psykologiske fakultet har stor samfunnsnytte i nye behandlingsmåter, som, f.eks. lysterapi, musikkterapi, nye digitale tjenester, osv, og i undervisning, etterutdanning og videreutdanning. Denne kunnskapen må tas raskere i bruk og dermed må man finne eller utvikle en plattform hvor dette kan formidles bredt.

4. Behovet for tverrsektoriell samordning øker

- Økende behov for helsetjenester, spesielt innen psykisk helse og rus, samt mangel på kvalifisert personell, er blant de største utfordringene.
- Barns helse og velvære er et av de viktige satsningsområdene ved Det psykologiske fakultet hvor det kreves bredt og tverrsektorielt samarbeid. Barnevernet spiller en viktig rolle i å sikre at barn har tilgang til nødvendige helse- og omsorgstjenester, inkludert fysisk helse, psykisk helse, utdanning og sosial

støtte. Det psykologiske fakultet ved UiB står i en særstilling når det gjelder muligheter for tverrsektoriell kvalifisering av kandidater. Fakultetet er tungt inne i lektorutdanningene, driver profesjonsstudiet i psykologi, drifter to masterprogram innen barnevern og bachelor- og masterprogram i pedagogikk og spesialpedagogikk.

- Det er behov for en tettere samhandling med offentlige sektor, helseforetak, næringslivet og stiftelser og organisasjoner, spesielt på Vestlandet, for å styrke tverrsektoriell samordning lokalt.

Vennlig hilsen

Karsten Specht
prodekan

Anne Kristin L Aanstad
assisterende fakultetsdirektør

Universitetet i Bergen

Referanse

2024/2463-HAGRN

Dato

05.04.2024

Innspill fra SV-fakultetet til intern høring om forskningssystemet (systemmeldinga)

Det samfunnsvitenskapelige fakultet takker for muligheten til å komme med innspill til UiB sitt svar på Kunnskapsdepartementets melding til Stortinget om forskningssystemet (systemmeldinga).

Systemmeldinga inneholder KD sin vurdering av forskningsområder med særskilte muligheter og utfordringer som må håndteres nå. Ambisjonen for systemmeldinga er å utvikle politikk som ruster forskningssystemet for fremtiden.

Kunnskapsdepartementet ønsker særlig innspill på fem områder:

1. Vi står i et gjennomgripende digitalt teknologiskifte
2. Vi står i en ny geopolitisk situasjon
3. Kunnskap må tas raskere i bruk
4. Behovet for tverrsektoriell samordning øker
5. Oppdragsmarkedet er i endring

Innenfor områdene 1–5 ber KD om korte, skriftlige innspill:

- Hva bør gjøres, hvilke tiltak er aktuelle?
- Er det pågående arbeid og/eller gode eksempler i inn- eller utland som Kunnskapsdepartementet bør være kjent med?

SV-fakultetets innspill til tiltak og eksempler på aktuell forskning:

Er overordnet innspill er at den frie grunnforskningen må vektlegges og gis en tydelig plass innenfor forskningssystemet. Det som nå foreligger, er innrettet mot forskning med umiddelbar og strategisk samfunnsnytte og at kunnskapen skal tas raskt i bruk. Dette er en del av sektorens samfunnsoppdrag som forskningssystemet bør legge til rette for. Samtidig er det avgjørende at vi har et forskningssystem som også ivaretar den systemkritiske og frie forskningen og bredden i den vitenskapelige kunnskapen. Dette er avgjørende både for langsiktig vitenskapelig utvikling og for at forskersamfunnet skal kunne fylle sin kritiske rolle i et demokratisk samfunn.

Vi vil også understreke at kunnskap i bruk må tenkes bredt, ikke bare i forhold til teknologi- og policyutvikling, men også inkludere andre sosiale og politiske dimensjoner.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

1. Vi står i et gjennomgripende digitalt teknologiskifte

Her savner vi fokus på de mange samfunnsmessige aspektene ved det teknologiske skiftet, både i forhold til teknologiutvikling, teknologibruk, og konsekvenser, både positive og potensielt problematiske. Vi ser allerede nå at den nye teknologien former samfunnsutviklingen på mer dramatiske måter enn vi tidligere har opplevd, spesielt når det gjelder utfordringer for demokratiet og deltakelse i det offentlige ordskiftet. Dette gjelder for eksempel betydningen av digital teknologi – og av måten teknologien brukes og reguleres på – for meningsdannelse og politisk praksis; for relasjonene mellom individet og staten; for beskyttelse av privatliv; for økonomisk utvikling og sosial ulikhet/utjevning; for næringslivets makt overfor forbrukere; for læring og refleksjon; for sosial samhandling, kultur og språk. En viktig del av dette er behovet og mulighetene for rettslig regulering.

Det er også viktig å ivareta (selv)kritiske perspektiver på det digitale teknologiskiftet. Er det alltid en fordel at kunnskap kommer raskt i bruk?

Eksempler på aktuell forskning ved UiB: mye av det som skjer på Infomedia, bl.a. *Media Futures* SFlen; *Prepare* (ERC-prosjektet til Halvard Moe); Centre for Digital Narrative. Også relevant statsvitenskapelig forskning både på GOV og Sampol (ekstremisme, populisme, og autokratisering), og na

2. Vi står i en ny geopolitisk situasjon

Vi setter pris på at man i arbeidet med sikkerhet og beredskap i forskningssektoren så tydelig ser behovet for fortsatt internasjonalisering og vil understreke behovet for smidige og løsninger som ikke gir unødvendige forsinkelser, for eksempel ved ansettelser, gjesteforskeropphold og konferansedeltakelse. Her vil det være viktig med systemer for gradering som avveier konkret sikkerhetsrisiko mot skadevirkninger for forskingen. Dersom individuelle forskere og forskningsmiljøer blir sittende med et urimelig tungt sikkerhetsansvar kan det fungere som barriere mot internasjonalt samarbeid. Det er også viktig å sikre mot sikkerhets-løsninger som forsterker diskrimineringen av forskere fra «ukurante» land i forskningssamarbeid og rekruttering.

Det er ønskelig at det i denne sammenheng tydeliggjøres at det internasjonale forskningssamarbeidet fortsatt skal baseres på fri og uavhengig forskning.

3. Kunnskap må tas raskere i bruk

Her trekkes det opp viktige perspektiver, men vi savner fokus på de politiske og samfunnsmessige årsakene til at forskningsbasert kunnskap – for eksempel om klimaomstilling, naturmangfold og ulikhet – ikke tas i bruk. Dette er forskning som i stor grad (og ikke minst i Norge) utfordrer tunge økonomiske og politiske interesser og kulturelle forestillinger og normer. Det må legges til rette for kritisk forskning om politisk/ kulturell/ sosial/ ideologisk motstand mot ulike typer av kunnskap og hvordan denne overkommes.

Eksempler på aktuell forskning ved UiB: mye av det som skjer på CET.

Vi støtter synet om at det er behov for et forskningssystem som gjør det mulig å handle raskt neste gang det oppstår en akutt krise. I dette perspektivet er det ekstremt viktig å ivareta den frie grunnforskningen over en stor bredde fordi det gir en beredskap i møte med ukjente trusler. Vi vil understreke at dette gjelder samfunnsvitenskapelig, juridisk og humanistisk forskning i like stor grad som teknisk forskning. Vi så under COVID-pandemien at mange av hindrene for en effektiv og rettferdig respons var av samfunnsmessig og politisk karakter.

4. Behovet for tverrsektoriell samordning øker

Vi støtter synet om at det er behov for større grad av tverrfaglig og transdisiplinær forskning. Dette har vært et uttrykt ønske lenge, men støter mot tunge strukturer både i forskningsinstitusjonene og i finansierings- og meritterings-systemet. Det har vist seg vanskelig å bygge opp sterke tverrfaglige miljøer og karriereveier ved universitetene, hvor grunnenhetene hovedsakelig er disiplinære. Forskerrekrutter med tverrfaglig bakgrunn og publiseringsprofil opplever at de straffes når de søker faste ansettelser. Mange uttrykker også frustrasjon over at radikalt tverrfaglige prosjekter – på tross av at tverrfaglighet i prinsippet er ønsket – i praksis ser ut til å komme dårlig ut i konkurransen om midler. Dersom forskningssystemet skal oppnå målet om tverrsektoriell samordning er det viktig at disse strukturelle forholdene tas i betraktning og at insentivene (og over tid kulturen) endres.

5. Oppdragsmarkedet er i endring

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har hatt en rask vekst i ekstern forskningsfinansiering, og henter også inn midler fra privat sektor. Dette er velkomne midler som gir grunnlag for viktig forskning. I noen tilfeller gir samarbeidet også en nødvendig faglig dimensjon. Vi vil likevel stille spørsmål ved forutsetningen om at sektoren skal vokse gjennom vekst i privat forskningsfinansiering. Det er problematiske sider ved dette. Det mest åpenbare gjelder kanskje hensynet til å sikre forskningens frihet (og at den oppfattes som fri). I forlengelsen av dette kommer habilitet og tillitspørsmål knyttet til formidling av forskningsresultater. Både forskerens og institusjonens legitimitet og kredibilitet kan svekkes dersom det er mistanker om at resultatene er farget av bindinger til industrien. Dette gjelder særlig i forhold til omstridte bransjer (petroleumsindustrien, våpenindustrien, den siste tiden lakseoppdrett, periodevis legemiddelindustrien) hvor private bindinger kan de-legitimere resultatet. På lengre sikt er det en bekymring for at mer privat finansiering vil føre til en reduksjon i offentlige midler til sektoren og at dette kan svekke grunnforskningen og den faglige bredden til fordel for smalere kommersielle interesser.

Samtidig spør KD:

- Er det ev. andre utviklingstrekk og endringer som er relevante for forskningssystemet og som bør behandles i meldingen?

SV-fakultetets innspill til andre utviklingstrekk og endringer som er relevante for forskningssystemet:

En konsekvens av økt prosjektfinansiering av forskningen internasjonalt er et voksende «prekariat» av forskere som går mange år i midlertidige stillinger og typisk fører et omskiftelig liv mellom (ofte dårlig betalte og kortsiktige) jobber i ulike land. Det viser seg at det er flere menn som er villige til å stå i dette omskiftelige løpet for å bygge en cv som gjør at de kan lykkes i den stadig hardere konkurransen om faste stillinger, noe som på sikt vil kunne ha som konsekvens at det rekrutteres færre kvinner til faste stillinger.

Vennlig hilsen

Jan Erik Askildsen
dekan

Kirstine Kolsrud
fakultetsdirektør

Universitetsdirektørens kontor

Referanse

2024/2463-WEF

Dato

05.04.2024

Innspill fra Universitetsmuseet til intern høring om forskningssystemet

Universitetsmuseet takker for muligheten til å komme med innspill til meldingen om forskningssystemet.

Vi har følgende innspill:

1. Vi står i et gjennomgripende digitalt teknologiskifte

Digitalisering av data som grunnlag for forskning og forvaltning er grunnleggende og også en viktig forutsetning for utviklingen av kunstig intelligens. De fem universitetene i Norge med universitetsmuseer forvalter vår felles natur- og kulturarv, data som er sentrale i forståelsen av endringer i natur- og kulturmangfold både nasjonalt og internasjonalt. Det er et stort behov for digitalisering av samlinger både som en viktig forskningsinfrastruktur og for å sikre tilgjengelighet for et allment publikum. I den sammenheng er det viktig at dette blir sett i sammenheng med utviklingen av AI som vil skape helt nye forskningsmuligheter som vi i dag knapt har sett begynnelsen på. UM sitter på viktig informasjon om natur og kultur i et langtidsperspektiv som vil være et viktig grunnlag for beslutninger knyttet til natur og kulturmangfold, og ikke minst tap av natur og kultur.

2. Vi står i en ny geopolitisk situasjon

Internasjonalt samarbeid vil bli stadig viktigere og vi må fortsatt kunne samarbeide med land vi ikke har tryggingpolitisk samarbeid med. Som eksempel fra UH-sektoren, sitter UM på viktig kompetanse i forhold til levesett både før og nå, hvordan identitet skapes og dannes med bruk av kulturminner. Dette gjelder spesielt situasjonen i hele Midtøsten og f.eks. Sudan. Endrede oppfatninger av nasjonale grenser som i forbindelse med krigen i Ukraina, spiller her en viktig rolle – Universitetsmuseet og UiB kan være en premissleverandør for å forstå forutsetningene og grunnlaget for kulturhistoriske tolkninger.

3. Kunnskap må kunne tas raskere i bruk

Universitetsmuseenes samlinger danner kunnskapsgrunnlag for dokumentasjon av effekten av endringer i klima og arealbruk gjennom tid. Her står de fem universitetene med universitetsmuseer i en særstilling i Norge, og har utfordringer som den øvrige UH-sektoren

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

ikke har. For at kunnskapen skal kunne tas raskt i bruk, både for forskning og forvaltning, både nasjonalt og internasjonalt, er digitalisering nødvendig (jfr. Pkt. 1).

[I evalueringen av biovitenskapene i Norge \(2022–2024\)](#), trekkes Universitetsmuseets samlingsbaserte marine biodiversitetsundersøkelser frem som spesielt imponerende med stor samfunnsrelevans både nasjonalt og internasjonalt.

En annen utfordring er universitetsmuseenes bygningsmasse. Gode bygg som er åpne for publikum er helt nødvendig for at universitetene skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag. Sikre magasinbygg er en forutsetning både for forskning, forvaltning og formidling.

4. Oppdragsvirksomheten i endring

Næringsliv og offentlig sektor bidrar mindre inn mot forskning enn tidligere. For Universitetsmuseene med stor ekstern finansiert virksomhet knyttet til forvaltningsansvar innen kulturminnevernet kan dette bli et problem som vi må være oppmerksomme på. Materialet som kommer til samlingene og forskning på dette, finansieres over UH-sektoren.

5. Behovet for tverrsektoriell samordning øker

Det er et økende fokus på forskning i samfunnet generelt, både innen næringsliv og offentlig sektor. Det er i denne sammenheng vesentlig at det legges til rette for samordning/gode samarbeid mot UH-sektoren. Eksempler er ordningen med offentlig phd, der det er i samarbeid med UH-sektoren at dr. grader tas og kvaliteten i forskningen sikres. En annen sektor som oppfordres til økt forskning er museene som ligger under Kulturdepartementet (Meld.St.23, 2020-2021). Også her bør det etableres ordninger for samarbeid mot UH-sektoren slik at museene gis mulighet til høy vitenskapelig kvalitet i sin forskning.

Vennlig hilsen

Kari Loe Hjelle
Dekan/museumsdirektør

Nils Anfinset
prodekan

Deres ref:
2024/2463-INMY

Dato:
02.04.2024

Intern høyring: Innspel til arbeidet med melding til Stortinget om forskingssystemet (systemmeldinga) på vegne av ELIXIR Norge

Vi vil gjerne gi vårt innspel til svaret frå UiB på høyringa frå kunnskapsdepartementet.

ELIXIR Norge er den nasjonale forskingsinfrastrukturen for data innan livsvitenskap og bioteknologi. ELIXIR Norge bygger på ein aktivitet først starta som eit prosjekt støtta av FUGE-programmet fra 2002 og er seinare støtta av Forskningsrådet sitt program for nasjonal forskingsinfrastruktur og gjennom fleire tverrnordiske og europeiske program.

ELIXIR Norge vert koordinert frå Bergen og inkluderer aktivitet i Oslo, Trondheim, Tromsø og Ås.

I samarbeid med vår europeiske moderorganisasjon ELIXIR Europe (ein ESFRI landmark) har vi som misjon å sikre at forskingsdata blir tatt vare på og gjort tilgjengeleg for bruk og gjenbruk, no og i overskueleg framtid. ELIXIR har mellom anna vore ein sentral aktør i etableringa av FAIR-prinsippa.

Vi vil gjerne foreslå nokre viktige poeng som bør vurderast når ein no skal sjå på forskingssystemet og som gi argumenterer for under kvart enkelt punkt:

- Det er viktig at vi får ei berekraftig og framtidsretta finansiering av forskingsinfrastrukturar for å unngå å miste konkuransefortrinn som Noreg har
- Regjeringa bør identifisere ein organisasjonsmodell som legg til rette for arbeidet til forskingsinfrastrukturen, fremje samarbeid og unngår fragmentering
- Det bør vurderast å dele opp finansiering til forskingsinfrastrukturane for tekniske instrument og tenesteytande datainfrastrukturar
- Det bør vurderast å profesjonalisere stillingsrollene for å gjere det enklare å ha ei karriereutvikling innan forskingsinfrastrukturar
- Ein må ha ein koordinert innsats frå helseregionar og forskning for å sikre standardisering av data slik at dei kan bli gjort tilgjengelege på ein rask og effektiv måte ved behov

POSTADRESSE

Universitet i Bergen
Postbox 7803
5020 Bergen

HOVEDKONTOR

Høyteknologisenteret
Thormøhlensgate 55
5008 Bergen

HJEMMESIDE

www.elixir.no

EPOST

contact@elixir.no

- Det trengs ein koordinert handling og stabil finansiering på tvers av fleire departement for å realisere samarbeid mellom forskningsinfrastrukturane

1. Vi står i eit gjennomgripande digitalt teknologiskifte:

Forskningsrådet seier i sin nye strategi: *”Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsaktører, næringsliv og samfunnet.*

Forskningsrådet skal derfor arbeide for en prioritering av forskningsinfrastruktur, deling og tilgjengeliggjøring av data, ved å investere i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i internasjonale infrastruktursamarbeid som støtter opp under norske prioriteringer.” (s.18) ([LENKE](#))

Vi oppmodar regjeringa til å finne ein organisasjons- og finansieringsmodell som sikrar den kritiske samfunnsmessige funksjonen til datainfrastruktur, ikkje minst innan livsvitskap, og med trygg forankring i forskning.

Vi vil i denne samanhengen vise til den tredje langtidsplanen for forskning og høgare utdanning. I denne har regjeringa identifisert opne data og infrastruktur for opne data som eit nøkkelinstrument for å møte utfordringar på følgjande område:

- hav og kyst
- helse
- klima, miljø og energi
- muliggjerande og industrielle teknologier
- samfunnssikkerhet og beredskap
- tillit og fellesskap

og har identifisert at nasjonen må handle rettidig:

“Norge må ha en opptrappingsplan for organisering og finansiering av datainfrastrukturer som gjør det mulig å hente ut gevinstene av de store datamengdene som vil genereres med offentlig finansiering i årene som kommer.” (s.89) ([LENKE](#))

Regjeringa sin "Langtidsplan for forskning og høgare utdanning (2022–2023)" viser til ekspertanbefalingane frå Ruud-utvalet.

([LENKE](#)): *“Dersom infrastrukturen dekker et nasjonalt behov, kan det vurderes om deler av driften skal dekkes gjennom en langsiktig finansiering.”* (s.42)

Dei skriv og: *“Det er uheldig at en stor andel av finansieringen av slik infrastruktur er konkurranseutsatt. Det skaper usikkerhet og risiko for tap av viktig kompetanse og en reell fare for at viktige forsknings- og forvaltningsoppgaver ikke kan gjennomføres. Denne typen infrastruktur betjener alle fagområder og prosjekter innenfor både UH-sektoren, helse-sektoren og instituttsektoren. I takt med at forskningen innenfor alle fag blir mer og mer dataintensiv og*

datadrevet, vil behovet øke. For å oppfylle nasjonale føringer om langsiktig lagring av forsknings- og forvaltningsoppgaver vil det kreve en langsiktig og forutsigbar finansiering." (s.41) I rapporten blir det vidare peika på under avsnittet:

"Langsiktig finansiering – stabil og forutsigbar finansiering [for forskningsdatainfrastruktur]. ≈ av grunnfinansiering fra et relevant departement eller fra flere departementer etter en fordelingsnøkkel basert på hvilke forvaltningsområder infrastrukturen leverer forskning og forvaltning til." (s.41)

Forskningsrådet si evaluering av INFRASTRUKTUR-programmet som eit finansieringsinstrument (LENKE) handsamar spørsmålet om å reformere og auke finansieringa for infrastruktur for forskingsdata i langtidsplanen:

"Investments that have a system-wide effect can be funded centrally and not through competitive funding[...]" (s.6). Vidare vert det peika på at: *"RIs that require regular large investments and that have system-wide effects can be funded centrally and not repetitively through the INFRASTRUKTUR competitive funding scheme, to ensure continuity of its system-wide importance and to avoid difficult priorities with more specialised RIs"* (s.6), og dei peikar òg på at ein burde:

"Introduce cost models that include the use of FAIR data management and services for all R&D activity (in general 5 % of budgeted research project costs)." (s.43)

Dette er òg i samsvar med UNESCO sine tilrådingar for open forskingsinfrastruktur:

"increasing funding for open science infrastructures and services, including open, non-commercial platforms, that are maintained by the research community, prioritizing access to funding for the sustainability and maintenance of such public resources particularly when a large proportion of the research community is heavily dependent on that resource;" (LENKE) og OECD-tilrådingane om opne forskingsdata: (LENKE): *"Successful implementation of open-data policies and strategies crucially requires establishing governance systems and processes that ensure transparency and foster trust across the research community and society at large. Mandates and incentives will need to be used judiciously to support and facilitate changes in research behaviour, without stifling creativity and innovation. Long-term investment in technical infrastructure and human capital will be required."* (section 5)

Så langt vi veit, har regjeringa så langt ikkje handla på nokon av tilrådingane. Heller ikkje den siste INFRASTRUKTUR-utlysinga frå Noregs forskingsråd, som vil vere relevant for halvparten av perioden som vert dekt i langtidsplanen, har implementert nokon av tilrådingane, bortsett frå at ein vil prioritere infrastrukturar som er knytte til europeiske infrastrukturar (ESFRI/ERIC).

Vi meiner difor at gjennomtenkt og rettidig handling er kritisk for at Noreg skal kunne oppnå dei ønskja resultatane i og på tvers av fokusområda innan livsvitskap. I tillegg er det viktig at vi får ei berekraftig og framtidretta finansiering av desse infrastrukturane, slik at vi ikkje misser eit konkurransefortrinn som vi no har (ekspertevalueringa av biovitskapsektoren EVALBIOVIT i Noreg LENKE): *"A further strength of the Norwegian system is the availability of excellent research infrastructure in the HEI and Institute Sectors."* (s.13) Vidare heiter det:

"Unfortunately, several of these vitally important research infrastructures do not seem to be on a

solid financial foundation in the long term, putting at risk an important competitive advantage of Norway.”(s.13)

Vi ser at andre land, som Tyskland, har handla tidlegare på dette og tilbyr datainfrastruktur som er relevante for fleire av desse områda, permanent (strukturell) finansiering ([LENKE](#)). Nederland, som eit anna døme, har identifisert helsedata som eit kritisk område for nasjonal utvikling og har samla fleire av dei helsedatarelaterede nodane av dei europeiske forskingsinfrastrukturane under éin juridisk eining for å skapa synergistiske effektar, i staden for å la infrastrukturane konkurrera om konkurranseutsett finansiering ([LENKE](#)). Dette gjeld også for Finland ([LENKE](#)).

I 2023 lanserte regjeringa ein Nasjonal strategi for persontilpassa medisin. Tekniske løysingar for tilgang til helsedata er ryggrada i denne strategien: *“Nasjonalt veikart for forskningsinfrastruktur har lagt til rette for investeringer i infrastruktur som brukes på tvers av forskning og klinisk rutine. Sentral forskningsinfrastruktur for persontilpasset medisin er blant annet infrastruktur for bioinformatikk (Elixir), tungregning (Sigma2), biobank (Biobank Norge) og genomsekvensering (NorSeq)”* og vidare:

“Det offentlige investerer mye ressurser i å bygge opp infrastruktur for generering, lagring, bearbeiding og bruk av stordata. Vi har imidlertid ikke råd til å duplisere kapasiteten og tilhørende kompetanse i universitets- og høyskolesektoren eller i andre deler av offentlig sektor. Derfor må sektorene samarbeide om investeringsplaner, kompetansebygging og bruk. Slikt infrastrukturensamarbeid fordrer forutsigbare rammer, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.” (s.11) ([LENKE](#))

Vi ser eit enormt potensial for kopling av kompetanse og eit stort behov for samordning med forskingsdatainfrastrukturene på dette området.

Koordineringa av alle forskingsinfrastrukturane (RI) i dei ulike fagfelta er i denne samanhengen naudsynt, og ELIXIR Noreg har vore med på å bidra til dette i samband med BioMedData-prosjektet ([LENKE](#)). Slik koordinering vil legge til rette for felles forskingsaktivitetar, teknologiske utviklingar på tvers av fagfelta, og bidrag inn i opplæring og undervisningsaktivitetar og vil skape synergier og hindre fragmentering. Det at alle RI er plasserte under same paraply (juridisk eining) fører til at det vitskapelege miljøet har høvet til å påta seg, og leie i fronten av vitskapen. Dette krev likevel ein koordinert innsats på høgare hald.

Liknande konklusjonar gjeld òg for å kunne nytte digitale infrastrukturar for forskning på biologisk mangfald. Både lokalt i Noreg og i Europa har ELIXIR kartlagt og knytt saman aktørane involverte i bruk av molekylære data til forskning og forvaltning av biologisk mangfald ([LENKE](#)). ELIXIR Noreg har skipa ei arbeidsgruppe sett saman av sentrale aktørar innanfor biodiversitetsforskning i Noreg (NINA, NIVA, UiO, NMBU, NTNU, UiT, og UiB). Denne arbeidsgruppa er i ferd med å fullføre ein rapport over status og framtidsutsikter for norsk biodiversitetsforskning.

På kort sikt bør Noreg betre knyte saman ulike former for data (t.d. geolokasjon og DNA-sekvens for eit individ i ein populasjon av ein gjeven organisme) i eksisterande infrastruktur (t.d. Artsdatabanken og European Nucleotide Archive). På lang sikt bør vi identifisere manglar i dei noverande systema og byggje framtidige infrastruktur som sørgjer for arbeidsflyt heile vegen frå innsamling av biologisk materiale til kartlegging og framtidig forskning.

Noko anna som bør vurderast, er ei oppdeling av finansieringa for tekniske instrument og tenesteyting i to separate finansieringskategoriar. Til samanlikning tilbyr det tyske forskingsrådet, DFG, finansiering for tekniske instrument gjennom sin eigen modell ([LENKE](#)), og finansiering for tenesteytande datainfrastruktur direkte gjennom vitskapsministeriet og som individuelle sentre ([LENKE](#)).

Vi meiner vidare at det no er gode stillingskodar i UH-sektoren som reflekterer både arbeidsoppgåvene og kvalifikasjonane til dette personellet. Sverige har, som eit døme, identifisert dette gapet i stillingsstrukturen, og har etablert ein "forskningsinfrastruktur-ekspert"-rolle ([LENKE](#)). Dette gjenspeglar seg òg i rapporten om stillingsroller i akademia i Noreg ([LENKE](#)), der det blir framheva stor misnøye blant teknisk tilsette, som opplever at dei står utan karriereløp for dei høgt kvalifiserte og spesialiserte oppgåvene dei utfører. Over heile Europa er det identifisert ein profesjonalisering av dette feltet, og mange leiarar innan forskningsinfrastruktur er no høgt kvalifiserte gjennom spesialiserte leiarutdanningsprogram, som EMMRI ([LENKE](#)), utan at det føreligg ei anerkjenning i det norske systemet for dette. Infrastruktureksperten sin evalueringsrapport tilrår eksplisitt: "*RCN, together with the RPOs [research performing organisations], promote training of highly skilled people needed for operating RIs in the research system. We would especially mention data stewards as a new category that does not yet have a place in the system*" ([LENKE](#))(s.6)

For tida finst det ikkje eit utdanningsprogram for dataforvaltarar i Noreg, og dei få dataforvaltarane med denne unike ekspertisen som er opplærte i arbeid, vert lett rekrutterte til andre stader.

Kombinasjonen av manglande stabil finansiering og høve for karriereutvikling aukar vanskar med å halde på det høgt kvalifiserte og spesialiserte personalet som er naudsynt for å levera vitskapelege infrastrukturtenester. Som nemnt finst det få høve til å utdanne personell som er spesialisert innan infrastrukturleing, slik som til dømes dataforvaltarar, og det er stor konkurranse om dei som er opplærte til dette. Difor er det eit desto større tap dersom dei forsvinn på grunn av manglande finansiering. Dette kan igjen redusere Noregs konkurransefortrinn.

2. Vi står i ein ny geopolitisk situasjon

Som vi har inkludert i vårt svar på høyringa om eksportkontrollforskrifta ([LENKE](#)), og i vårt svar til WHO saman med FHI, meiner vi at svært nøyaktig handsaming er påkravd på dette området. Den reine anvendinga av regelverket som gjeld for fysiske varer på data og kunnskap synest å vere eit utfordrande konsept når det gjeld data om patogene organismar, der open tilgjenge faktisk skaper eit referansepunkt for tryggleik i konteksten av både epidemiske hendingar og

biologiske våpen. Samstundes er det viktig å hugse på i samband med Open Science at data skal vere så opne som mogleg, men samstundes så sikre som naudsynt. Sjølv om det er viktig å ha generelle reglar og standardisere databehandling, må ein vurdere tryggleiken for kvart datasett individuelt.

3. Kunnskap må takast raskare i bruk

Covid-19-pandemien har vist at situasjonar av kritisk samfunnsmessig tyding krev rask felles innsats (til dømes frå FHI, helseregionar og forskingsinfrastruktur) for å gjere det mogleg med dataflyt til forskning og overvaking, som igjen gir grunnlag for rasjonell avgjerdstaking. Pandemien har òg gjort det synleg at grensene mellom forskning og nasjonal overvaking kan vere overlappende. Likevel skapar den reine prosjektbaserte finansieringa av forskingsinfrastruktur utfordringar når det gjeld kompetansebevaring, robustheit og forsvarleg beredskap for betre å kunne reagere på framtidige situasjonar. Det krevst ein koordinert tilnærming mellom helseregionar og forskning for å sikre at data både er standardiserte og blir gjorde tilgjengelege på ein rask og effektiv måte.

Tilgang til helsedata i Noreg er regulert på ein uoversiktleg måte, og godkjeningsprosessen er svært tidkrevjande. Dette har blitt erkjent mange gonger ([LENKE](#)). Vi meiner at helseforskningslova ikkje er effektiv i si noverande form og skaper delar av dette problemet. Skilnadene mellom etisk samtykke og samtykke som juridisk grunnlag under GDPR er vanskeleg å forstå for forskarar, helsepersonell og pasientar. Vi synest den svenske reforma av biobanklova ([LENKE](#)) er ein god referanse for forbetringar. I tillegg meiner vi òg at harmonisering av tilgang til datatenester og harmonisering av metadata bør vidareutviklast. Dette bør koordinerast tettare med forskingsinfrastrukturane i denne sektoren for å betre samankopling av data, sikre effektivitet og auke gjenbruk av forskingsdata.

5. Behovet for tverrsektoriell samordning aukar

Me meiner at deling av forskingsdata, særleg på tvers av fagområda, er avgjerande for samfunnsmessig suksess. Under pandemien har forskingsinfrastruktur og statlege etatar arbeidd saman for å gjere det mogleg med informerte avgjerder og vidare forskning og utvikling basert på eksisterande data. Folkehelseinstituttet og ELIXIR Norge har som døme deponert over 20.000 SARS-CoV2-genom internasjonalt, noko som òg gjorde det mogleg med ein reaksjon på dei variantane som først vart identifiserte i Noreg. Det europeiske BY-COVID-prosjektet ([LENKE](#)) er ein kraftig demonstrasjon av potensialet av deling av forskingsdata, på tvers av livsvitenskap, samfunnsvitenskap og økonomi. Dei fleste av desse forskingsinfrastrukturane er støttefunksjonar til forskinga, og dermed ikkje aktuelle for dei fleste utlysingar av forskingsmidlar, med derpå følgjande avgrensingar for moglegheiter for finansiell støtte. Som tidlegare nemnt, vil ein meir berekraftig finansieringsmodell for forskingsinfrastruktur òg kunne medføre ein større langsiktighet i forskinga, og gjere samarbeidet på tvers av både fagfelt og infrastrukturar lettare. Dette er òg nemnt i møtereferata

til KD si møteserie om Forskingsrådet si rolle og funksjonar i det norske forskingssystemet ([LENKE](#)) Me meiner difor òg at dette krev koordinert handling og stabil finansiering på tvers av fleire departement for å bryte ut av dei noverande siloane, for å kunne realisere samarbeid i staden for konkurranse mellom forskingsdatainfrastrukturane. Som det vert skrive i møtereferata til KD si møteserie om Forskingsrådet si rolle og funksjonar i det norske forskingssystemet: møtereferata til KD si møteserie om Forskingsrådet si rolle og funksjonar i det norske forskingssystemet: *“Når alt er samlet i ett råd er det lettere å identifisere overlapp og huller og innrette innsatsen deretter.”* (s.13)

Vi håpar at dei nemnde innspela samsvarar godt med dei institusjonelle interessene til universitetet og håpar desse kan inkluderast i svaret frå UiB.

Med vennleg helsing,

Professor Sushma Grellscheid - Leder ELIXIR Norge, UiB